

**СМЕРНИЦЕ
ЗА ОРГАНИЗАЦИЈУ И РЕАЛИЗАЦИЈУ
ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА У СРЕДЊОЈ
ШКОЛИ У ШКОЛСКОЈ 2023/2024. ГОДИНИ**

Август 2023.

1. Предмет и примена Смерница за организацију и реализацију образовно-васпитног рада у средњој школи у школској 2023/2024. години

Смерницама за организацију и реализацију образовно-васпитног рада у средњој школи (у даљем тексту: школи) у школској 2023/2024. години (у даљем тексту: Смернице), **ближе се уређују начин планирања, организовања и остваривања образовно-васпитног рада школе, са посебним нагласком на остале облике образовно-васпитног рада и унапређивање васпитног рада са ученицима.**

Услед последица мајских трагедија, првенствено ради обезбеђивања добробити и подршке целовитом развоју детета/ученика, настава у другом полуугодишту школске 2022/2023. године за ученике средње школе завршена је раније. Између осталог, Смернице треба да помогну школи да успостави континуитет у образовно-васпитном раду, да достигне законом прописане циљеве образовања и васпитања и да се што успешније носи са евентуалним изазовима у новој школској години. У школској 2023/2024. години, осим редовних активности планирања и програмирања, потребно је да се уваже и одређени додатни елементи представљени у Смерницама.

Правни основ за израду Смерница јесте Закон о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС”, бр. 88/17, 27/18 -др. закон, 10/19, 6/20 и 129/21), Закон о средњем образовању и васпитању („Службени гласник РС”, бр. 55/13, 101/17, 27/18-др. закон, 6/20, 52/21 и 129/21), прописи којима се уређујују план и програм наставе и учења и прописи којима се ближе уређују специфични аспекти рада школе.

2. Циљеви Смерница

Заједнички циљ Смерница јесте организација активности чијом ће се реализацијом и активним укључивањем ученика допринети првенствено **развоју позитивних људских вредности код ученика**, као и унапеђивању односа заснованих на **међусобном поштовању, сарадњи и солидарности уз уважавање различитости.**

Директор, наставници, стручни сарадници и родитељи одговорни су за остваривање ових циљева којима се обезбеђују безбедно и подстицајно окружење за учење и развој свих чланова школске заједнице.

3. Образовно-васпитни рад у школској 2023/2024. години

У планирању и реализацији образовно-васпитног рада у школској 2023/2024. години неопходно је осим законских и програмских основа уважити и сугестије и захтеве који произилазе из ових смерница. Приликом разматрања начина на који ће се Смернице применити у школи, упућујемо на коришћење додатних извора који су наведени у прилогу и чине њихов саставни део.

У наставку је представљен резиме Смерница у виду корака које је неопходно предузети након чега је дат табеларни приказ активности које школа треба да реализује у школској 2023/2024. години:

- Први наставни дан школске 2023/2024. године организовати кроз разговор и упознавање ученика са планом рада у првим недељама нове школске године.
- Наставу у недељи од 4 - 8. септембра 2023. године реализовати као тематску наставу, у оквиру које се могу остваривати радионице и друге активности

усмерене ка неговању вредности међусобног поштовања, сарадње и солидарности, уз уважавање различитости.

- У недељи од 11-15. септембра 2023. године спровести иницијално процењивање у оквиру обавезних предмета и изборних програма, како би се на основу добијених резултата планирао образовно-васпитни рад у складу са постигнућима ученика.
- Годишњим планом рада школе предвидети самовредновање рада у областима квалитета – Подршка ученицима и Етос. Самовредновање рада планирати у првом полугодишту школске 2023/2024. године.
- Акциони план за унапређивање Подршке ученицима и Етоса реализовати од почетка другог полугодишта.
- Организовати и реализовати процену ставова ученика првог разреда средње школе о адаптацији и интеграцији у новој школи и планирати мере подршке.
- Посебну пажњу усмерити на изборне програме којима ће се подржати развој позитивних људских вредности, промовисати односе засноване на међусобном поштовању, сарадњи и солидарности уз уважавање различитости.
- До краја првог полугодишта промовисати визију развоја школе и на основу ње у партиципативном процесу, дефинисати мото (идентитет) школе. Мото је један од важних симбола школе који је познат и прихваћен код свих актера.

Табеларни приказ претходно наведених активности за школску 2023/2024. годину

<i>Активност</i>	<i>Период реализације</i>	<i>Носиоци активности</i>	<i>Резултат</i>
Заједнички разговори свих актера школског живота	од 01.09.2023. и у континуитету током наставне године	Сви запослени у школи	Ревидиран Развојни план школе Могући су нови приоритетни циљеви развоја Израђен план активности
Тематска настава	4 - 8.9.2023.	Наставници	Оперативни планови Продукти тематске наставе
Иницијално процењивање	11-15.9.2023.	Наставници и стручни сарадници	Различите технике и инструменти за формативно праћење напредовања ученика Оперативни планови (укључујући и планове додатне подршке)

Процењивање адаптације ученика првог разреда	Током првог полугодишта	Стручни сарадници Одељењске старешине	Анализа и интерпретација резултата истраживања, дефинисани кораци и план подршке ученицима и наставницима
Реализовање самовредновања рада школе	Током првог полугодишта	Тим за самовредновање	Анализа и интерпретација резултата самовредновања, Акциони план за унапређивање, Ревидиран Развојни план школе и приоритетни циљеви
Дефинисати мото (идентитет) школе	Током првог полугодишта	Тим за развојно планирање и одељењске старешине, Ученички парламент	Дефинисан мото (идентитет) школе, доступан свима и промовисан

3.1. Почетак школске године и први месец реализације наставе

Први наставни дан школске 2023/2024. године ће се организовати кроз разговор и **упознавање ученика са планом и радом** у наредном периоду, односно о раду у првим недељама нове школске године. Предметни наставници своје оперативне планове креирају у складу са Смерницама за прве две недеље септембра. Касније се при креирању оперативног плана ослањају на резултате иницијалног процењивања и искуства током тематске недеље.

У првој недељи почињу и **заједнички разговори свих актера школског живота** с циљем конципирања образовне стратегије како да односи у школи буду засновани на међусобном поштовању, сарадњи и солидарности, уз уважавање различитости. Током септембра и октобра 2023. године наставници и запослени у школи ће заједно са ученицима и родитељима креирати **идентитет школе** тако што ће дефинисати заједничке циљеве, мисију и мото школе, као и очекивана понашања и исходе који су у складу са договореним идентитетом. Идентитет школе ће бити доступан свима, промовисан путем сајта школе, друштвених мрежа, паноа, обавештења и свих активности које школа реализује.

Да би се ученици што успешније вратили у неопходну дневну рутину, односно редовне школске активности, неопходно је да то буде постепено, нарочито у прве две недеље септембра 2023. године. Томе ће допринети **тематско планирање – тематски дани**, посебно прва тематска недеља (од 4. до 8. септембра), која ће подразумевати интерактивне методе рада, остваривање наставе кроз различите приступе (интегративна, амбијентална, пројектна настава и друго), међупредметно повезивање, а све уз уважавање индивидуалних карактеристика и могућности сваког ученика. Један од циљева оваквог приступа би свакако био и сагледавање потреба ученика и заједничко планирање активности које су у функцији

брже адаптације ученика и уласка у редовне школске активности. Пожељно је да школе у току наставне године планирају тематске активности једном или више пута месечно и наставе са реализацијом тематских дана.

Школе имају аутономију да уз подршку свих релевантних актера школског живота одреде тему тематских дана, вођене вредностима међусобног поштовања, сарадње и солидарности, уз уважавање различитости.

Предлог тема за организацију тематских дана: *Дани демократске културе; Ја волим и поштујем себе и друге; Шта могу да учиним за тебе? Упознајмо свет кроз културу, књижевност, историју, гастрономију и др.; Кад се многе руке сложе/удруже; Богатство различитости* итд.

Теме се реализују узимајући у обзир специфичност школе (подручја рада и образовног профила, програма наставе и учења).

Садржај рада и организација тематске наставе захтевају корелацију садржаја више предмета, истраживање, сарадњу са другим наставницима или ученицима, истих или различитих старосних група, разним локалним организацијама, коришћењем различитих дидактичких средстава и медија и примену проблемске наставе.

Ове прве наставне недеље могуће је планирати и сарадничке часове када наставници различитих предмета заједно реализују час/часове. Наиме наставници заједно бирају кључну компетенцију и тему која повезује исходе неколико предмета, планирају и заједно реализују наставу. Овакав вид тимске наставе је погодан и за наставнике теоријске и практичне наставе истог стручног предмета.

Као и прва недеља, и **друга недеља** (од 11. до 15. септембра 2023. године) посвећена је заједничким разговорима, дружењу и планирању. У овој недељи се организује и **иницијално процењивање** (провере и тестирања) претходних постигнућа ученика у оквиру одређене области, модула или тема, а који су од значаја за обавезни предмет, изборни програм и активност како би се организовао рад и праћење ученика, с посебним освртом на ученике из осетљивих друштвених група. Важно је да наставници упознају ученике са циљем иницијалног процењивања, нагласе да његова функција није добијање оцене, али и да истакну да је важно да ученици ураде што боље, како би наставници добили релевантне информације за организовање даље наставе. Резултати иницијалног процењивања ће се користити како би се креирао оперативни план рада. Такође, стручни сарадници се ослањају на резултате ове процене како би идентификовали ученике којима ће бити потребна посебна подршка и како би се та подршка планирала заједно са другим наставницима.

Мотивација ученика у наставном процесу је важна за унапређивање постигнућа и грађење поверења према школи. Важно је да ученици осете задовољство због добро урађеног задатка, због укључености у процес учења, сарадње са наставницима и вршњацима. Одређена доза такмичарског духа на часу може да буде корисна, али је важно да не прерасте у ривалитет. Високо компетитивна средина за учење подиже анксиозност и чини да се већ несигурни ученици додатно повуку, што негативно утиче на њихову мотивацију, а и успорава динамику рада целог одељења. Ученицима треба да буде јасно да се од њих очекује да буду успешни, не зато што *морају* да буду, већ зато што школа и њихови наставници верују да они то *могу*. Уколико је неким ученицима потребно обезбедити додатну подршку, онда треба пронаћи начин како да дођу до позитивног резултата, али тако да се не осете мање способним. Редовно треба давати повратну

информацију о раду и резултату учења сваком ученику. Та формативна оцена треба да буде детаљна и конструктивна, да садржи информацију о томе шта је добро урађено и шта би били наредни кораци, како би се рад додатно унапредио. Ученике треба подстицати да сами коментаришу свој рад, да буду рефлексивни као и да коментар на рад својих другова буде конструктиван (обавезно спречавати исмевање, изругивање и грубе коментаре). Утврдити, заједно са ученицима, правила и начин који ће се примењивати приликом оцењивања и самооцењивања.

Добар начин за моделовање понашања ученика је и сопствени пример. Такође, на овом узрасту наставник је главни модел према ком ученици обликују своје понашање и очекивања од себе. Начин комуникације (вербална и невербална) који се примењује у раду са ученицима је од суштинског значаја за развој слике о себи и сопствени развој.

3.2. Примена Смерница током школске 2023/2024. године

На темељима започетих активности у првим недељама школске године, школа ће наставити да ради на унапређивању своје документације и пракси како би обезбедила подстицајно и безбедно окружење и континуирано промовисала вредности међусобног поштовања, сарадње и солидарности, уз уважавање различитости.

Годишњи програми. Приликом израде програма заштите од насиља, злостављања и занемаривања и програма спречавања дискриминације и ризичних понашања планиране активности ће одражавати актуелне потребе школе на основу анализе стања (сигурност и безбедност ученика, анализа ситуација насиља и ризичних понашања ученика из претходне школске године и сл.) и искустава из првих недеља реализовања наставе, како би прецизно планирали активности, носиоце и динамику реализације. Запослени, ученици и родитељи ће бити упознати са могућностима коришћења Националне платформе „Чувам те“ у складу са раније добијеним инструкцијама.

Самовредновање рада школе у школској 2023/2024. години. Годишњи план рада школе у делу који се односи на самовредновање рада школе допунити двама областима квалитета – Подршка ученицима и Етос. Самовредновање спровести у првом полугодишту, да би се у другом полугодишту додатно редефинисали оперативни планови и програми рада тела и тимова у школама.

Школе које су претходне школске године радиле самовредновање из ових области треба да ревидирају своје планове тако да они буду усклађени са овим Смерницама и предузимају мере за унапређивање рада школе у оквиру ових области квалитета.

Акциони план ускладити са резултатима самовредновања и потребом за унапређивањем васпитног рада у школи, као и са заједнички дефинисаним идентитетом.

Процењивање адаптације и пружање подршке ученицима у школској 2023/2024. години. Стручни сарадници ће организовати истраживање у највулнерабилнијим одељењима и свим одељењима првог разреда о потребама и изазовима са којима се сусрећу ученици. У складу са добијеним резултатима и осталим информацијама добијеним од родитеља и наставника, планираће се и реализовати специфична подршка ученицима и наставницима.

Идентитет школе. Током школске године пропагираће се и охрабривати понашања ученика, наставника и родитеља која су у складу са дефинисаним идентитетом, а он ће се кроз континуирана настојања школе обогаћивати и промовисати у настави и изван школе.

Хуманитарне активности и активности у локалној заједници. У складу са циљевима Смерница, идентитетом школе и вредностима које се граде и промовишу, школа ће организовати са родитељима и ученицима **хуманитарне акције ослањајући се на постојеће ресурсе у локалној заједници.**

Ваннаставне и слободне активности у школи. Овим активностима обухватиће се што већи број ученика пратећи њихова интересовања и уважавајући различите потребе и доступне ресурсе и капацитете школе а са фокусом на развој позитивних људских вредности код ученика, као и унапеђивању односа заснованих на међусобном поштовању, сарадњи и солидарности уз уважавање различитости.

Потребно је креирати план активности ради обележавања значајних дана/датума током школске године.

Ученички парламент. Школе ће пружити подршку активном укључивању ученика у ученичке организације и тимове у циљу развоја позитивних вредности и сарадње. Активније учешће ученика у доношењу одлука које се њих непосредно тичу, заступање интереса свих ученика у школи, као и подржавање иницијатива ученика, један је од важних задатака школе, јер на тај начин ученици јачају самопоуздање и постају одговорне личности.

Допунску и додатну наставу треба организовати тако да не буду искључиве, да не подржавају компетитивност између ученика и посредно не шаљу поруке ученицима да нису успешни или талентовани у некој области. Корисно би било да допунске наставе имају облик консултативног рада намењеног свим ученицима, као и да се користе предности вршњачког подучавања и подстакну родитељи да пруже подршку (на пример креирањем Клубова за учење). Током додатне наставе истицати важност ученичких интересовања и уложеног труда, а избећи потенцирање изванредних постигнућа и значаја такмичења.

Екскурзије и студијска путовања пружају могућност да се одређени образовни исходи остваре током другачијег облика наставе (на пример, посета културноисторијски значајним местима, обиласцима природних богатстава, разговора са мештанима, посете компанијама и средњим школама истог подручја рада). Такође, ови облици наставе омогућавају наставницима да упознају ученике у неформалној атмосфери и стекну бољи увид у њихове социоемоционалне компетенције и степен прихваћености у вршњачкој групи, као и да “осете” динамику вршњачких односа у одељењу/групи, што је важно за превенцију насиља и неговање вредности сарадње и солидарности.

Час одељењског старешине има важну улогу и могућност развоја ставова и уверења ученика, упознавање ученике са школским животом и односима којима уважавају друге. У разговор и дискусију треба да буду укључени сви ученици, као и да буду заступљени садржаји и активности везани за развој емпатије, сарадње, солидарности, поштовања различитости и сл. Предлог тема које могу да буду реализоване на часовима одељењског старешине су: *Емпатија, Толеранција, Другарство, Позитивне вредности-путокази за живот; Шта је филантропија?* Програм одељењских заједница и одељењског старешине ће се организовати у складу са раније послатим документом *Упутства за педагошки рад одељењског старешине.*

Сарадња са родитељима. У циљу стварања сарадничке атмосфере и развој поверења неопходно је укључивати родитеље као равноправне партнере у све сегменте и области рада школе. Један од важних услова за успостављање сарадње је благовремено и јасно информисање, као и обезбеђивање прилика за двосмерну конструктивну комуникацију, коју ће одликовати узајамно поштовање и уважавање различитих

перспектива. Пожељно је користити више канала комуникације као и континуирано слати поруку да је партиципација родитеља добродошла. Са друге стране, од родитеља се очекује одговорно понашање, односно праћење напредовања ученика које, између осталог, подразумева редовно извештавање одељењског старешине о променама у понашању и учењу код ученика, као и спремност за консултације како са наставницима, тако и са стручним сарадницима школе или спољним сарадницима.

Наведене опште принципе сарадње, али и циљеве и активности специфичне за ову школску годину, потребно је и пре почетка школске године поделити са родитељима користећи посредне канале комуникације, а потом и на првом родитељском састанку истаћи новине настале у школским документима и планираним активностима.

У саветодавном раду са родитељима треба планирати теме на основу сагледавања потреба родитеља (спровести анкетање родитеља како би се сагледале њихове потребе на почетку и током школске године и ослањати се на податке добијене кроз разговоре реализоване на почетку првог полугодишта).

Потребно је да школа преузме иницијативу за организовање што више активности у којима заједно учествују наставници, ученици и родитељи. Од изузетног је значаја развој партнерства са породицом, у контексту коришћења различитих могућности укључивања родитеља и неговања партнерства, с обзиром да породица и школа, имају заједничке интересе и одговорности према деци у стварању бољих програма и прилика за развој и постигнућа ученика.

Током целе школске године, у реализацији свих наставних, ваннаставних и осталих облика образовно-васпитног рада важно је достизање међупредметних компетенција, одговарајућих исхода образовања и стандарда квалификација код свих ученика како би њихово средњошколско образовање испунило образовну и васпитну функцију неопходну за укључивање у савремено друштво и свет рада, као и наставак школовања.

Посебан нагласак током ове школске године је на развоју позитивних људских вредности, унапређивању односа заснованих на поштовању, сарадњи и солидарности уз уважавање различитости.

Број: 611-00-01640/2023-03
У Београду, 17. августа 2023. године

МИНИСТАР

Проф. др Славица Ђукић Дејановић, с.р.

Прилог: Материјали за оснаживање школа у реафирмацији васпитног рада са ученицима и развоју сарадње са родитељима

Завод за унапређивање образовања и васпитања - <https://zuov.gov.rs/>

Заштита од насиља и дискриминације

- Национална платформа „Чувам те“ - [Onlajn obuke za zaposlene \(cuvamte.gov.rs\)](https://cuvamte.gov.rs/)
- „Ка сигурном и подстицајном школском окружењу“ – [C8Ka-sigurnom-i-podsticajnom-skolskom-okruzenju.pdf \(prosveta.gov.rs\)](https://prosveta.gov.rs/)
- Приручник „Психолошке кризне интервенције у образовно-васпитним установама“ <https://mpn.gov.rs/wp-content/uploads/2022/02/C5Psiholoske-krizne-intervencije-u-obrazovno-vaspitim-ustanovama.pdf>
- Како бринути о себи током кризних ситуација, [Публикације - Министарство просвете, науке и технолошког развоја \(prosveta.gov.rs\)](https://prosveta.gov.rs/), https://prosveta.gov.rs/wp-content/uploads/2023/05/Za-mlade_cyr_web.pdf, https://prosveta.gov.rs/wp-content/uploads/2023/05/Za-nastavnike_cyr_web.pdf.
- Ка праведном образовању – за спречавање сегрегације у установама образовања и васпитања и предузимање мера за десегрегацију, <https://prosveta.gov.rs/kategorija/publikacije/>.
- Водич кроз превенцију и одговор на дискриминацију за запослене у установама образовања и васпитања – Од препознавања до поступања, <https://prosveta.gov.rs/kategorija/publikacije/>.
- Брошура за родитеље – Превенција, заштита и поступање у случајевима дискриминације у образовању, <https://prosveta.gov.rs/kategorija/publikacije/>.
- Видео обука о примени Правилника о протоколу поступања у установи у одговору на насиље, злостављање и занемаривање - [Видео обука о протоколу поступања у установи у одговору на насиље, злостављање и занемаривање - YouTube](https://www.youtube.com/watch?v=...)

Образовање за демократску културу

- Материјали за наставнике за примену међупредметне компетенције *Одговоран однос према здрављу* <https://zuov.gov.rs/zdravlje>
- *Живот у демократској породици*-приручник за родитеље адолесцената узраста 15 до 19 година. <https://mpn.gov.rs/kategorija/publikacije/>
- *Како до демократске културе у школама* - <https://mpn.gov.rs/kategorija/publikacije/>
- Образовање за дигитално грађанство – приручник <https://mpn.gov.rs/kategorija/publikacije/>
- Подучавање компетенција за демократску културу кроз онлајн наставу, <https://mpn.gov.rs/kategorija/publikacije/>
- Приручник *Смернице за интеграцију референтног оквира компетенција за демократску културу*” <https://mpn.gov.rs/kategorija/publikacije/>

Превенција осипања ученика из образовања

- Приручник за школе, *Спречавање осипања ученика из образовног система*, <https://mpn.gov.rs/kategorija/publikacije/>
- Приручник за школе са примерима из праксе, *„Како подржати ученике из осетљивих група у периоду транзиције ка средњој школи?“* <https://www.mpn.gov.rs/wp-content/uploads/2021/07/Publikacija-Kako-podrzati-ucenike-iz-osetljivih-grupa-fin.pdf>

Каријерно вођење и саветовање

- Каријерно вођење и саветовање-приручник за наставнике основних и средњих школа [2020 euroguidance prirucnik aktivnosti kvis.pdf](https://www.euroguidance.eu/...)